basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/
NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

VERBRUIKERSTUDIES

MEI/JUNIE 2024

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 19 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A: KORTVRAE

VRAAG 1

1.1	1.1.1	D✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.167; Suksesvol, bl.185)*	(1)
	1.1.2	B✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.174; Suksesvol, bl.191-193)*	(1)
	1.1.3	A✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.156; Suksesvol, bl.173-174)*	(1)
	1.1.4	C✓	*Onthou, matig (Verken, bl.162; Suksesvol, bl.178-179)*	(1)
	1.1.5	C✓	*Verstaan, maklik (Verken, bl.98; Suksesvol, bl.118)*	(1)
	1.1.6	A✓	*Toepassing, moeilik (Verken, bl.103; Suksesvol, bl.123)*	(1)
	1.1.7	B✓	*Verstaan, matig (Verken, bl.80-82; Suksesvol, bl. 94-96)*	(1)
	1.1.8	D✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.93; Suksesvol, bl.113)*	(1)
	1.1.9	C✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.105; Suksesvol, bl.127)*	(1)
	1.1.10	B✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.83; Suksesvol, bl.97)*	(1)
	1.1.11	B✓	*Toepassing, matig (Grade 11)*	(1)
	1.1.12	D✓	*Toepassing, matig (Grade 11)*	(1)
	1.1.13	C✓	*Verstaan, maklik (Verken, bl.51; Suksesvol, bl.54)*	(1)
	1.1.14	C✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.144; Suksesvol, bl.158)*	(1)
	1.1.15	A✓	*Verstaan, maklik (Verken, bl.143; Suksesvol, bl.152)*	(1)
	1.1.16	B✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.16; Suksesvol, bl.22)*	(1)
	1.1.17	D✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.35; Suksesvol, bl.35)*	(1)
	1.1.18	A✓	*Onthou, maklik (Verken, bl.13; Suksesvol, bl.19, CAPS)*	(1)
	1.1.19	B✓	*Verstaan, matig (Verken, bl.26; Suksesvol, bl.26)*	(1)
	1.1.20	C✓	*Verstaan, maklik (Verken, bl.35; Suksesvol, bl.34)*	(1)

1.2 1.2.1 C✓

1.2.2 F✓

1.2.3 B✓

1.2.4 G✓

1.2.5 A✓ (5)

Onthou, maklik (Verken, bl.163-165; Suksesvol, bl.181-183)

1.3 1.3.1 Klassieke (mode)✓

1.3.2 (Mode) neigings✓

1.3.3 (Mode) gier✓ (3)

Onthou, maklik (Verken, bl.49-51; Suksesvol, bl.51-53)

1.4 1.4.1 D✓

1.4.2 F✓

1.4.3 B✓

1.4.4 C✓ (4)

Onthou, moeilik (Verken, bl.93-94; Suksesvol, bl.113-114)

1.5 1.5.1 Winsopslag✓

1.5.2 Slegste-verkope scenario✓

1.5.3 Volhoubare winsgewendheid✓

1.5.4 Kontantvloeiprojeksie/ vooruitskatting✓ (4)

Verstaan, maklik (Verken, bl.35-40; Suksesvol, bl.34-42)

1.6 A✓
D✓
F✓
G✓ (Enige volgorde) (4)

Verstaan, matig (Verken, bl.117-118; Suksesvol, bl.137-138)

[40]

AFDELING B: LANGVRAE

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER

2.1 **Noem die rentekoers wat deur die Suid Afrikaanse Reserwe bank gevra word.**

Repokoers✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, bl.166; Suksesvol, bl.184)

2.2 **Gee TWEE voorbeelde van hernubare energiebronne**.

- Sonenergie/son✓[1]
- Windenergie/wind✓[2]
- Hidrokrag/waterenergie✓[3]
- Bioenergie/ biomassa/hout✓[4] (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.170-171; Suksesvol, bl.191)

2.3 **Verduidelik die volgende met betrekking tot eiendomsbelasting wat deur 'n munisipaliteit gevra word.**

2.3.1 **Wie is verantwoordelik vir die betaling daarvan?**

Eienaars van eiendom/ huiseienaars✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, bl.164; Suksesvol, bl.182)

2.3.2 **Hoe bepaal die munisipaliteit die bedrag wat betaalbaar is?**

Hulle word op die markwaarde✓ van die eiendom en die area waar die eiendom geleë is gebaseer. (1)

Onthou, maklik (Verken, bl.164; Suksesvol, bl.182)

2.3.3 **Waarvoor word die geld gebruik?**

Dit word vir munisipale dienste✓ aan gemeenskappe wat in die munisipale area woon gebruik. (1)

Onthou, maklik (Verken, bl.164; Suksesvol, bl.182)

LET WELL: Voorbeelde van basiese en ander dienste kan aanvaar word.

2.4 **Verduidelik hoe 'n huishouding elektrisiteitsverbruik kan verminder wanneer 'n huis tydens die wintermaande verhit word.**

- Gebruik gas/ parafienverwarmers/ kaggel in 'n vertrek in plaas van elektriese verwarmers.✓1
- Installer ‘n sonpaneelstelsel✓2
- Gebruik infrarooi elektriese / lae “watt” verwarmers omdat hulle meer energie-doeltreffend is.✓3
- Maak gordyne en blindings gedurende die dag oop om die son in te laat.✓4
- Maak gordyne en blindings vroeg in die dag toe, om te verhoed dat hitte ontsnap.✓5
- Verhit slegs die vertrekke wat jy gebruik.✓6
- Hou deure en vensters in die vertrek wat jy verhit toe.✓7
- Trek warm aan/ gebruik komberse om warm te bly in plaas daarvan om die verwarmer aan te skakel.✓8
- Skakel saans verwarmers af/ skakel verwarmers af indien dit nie gebruik word nie.✓9
- Verseël trekke wat deur vensters en onder deure kom.✓10
- Isoleer die plafon.✓11
- Gebruik 'n warmwaterbottel.✓12
- Plaas matte op die vloere.✓13 (Enige 5) (5)

Onthou, maklik (Verken, bl.173; Suksesvol, bl.194)

2.5 **Definieer die term *grysgoedere/parallelle invoere.***

Grysgoedere/parallelle invoere is items wat 'n vervaardiger nie in 'n sekere land verkoop wil hê nie✓1 maar hulle eindig daar op deur ongemagtigde verspreidingskanale✓2 en hulle is nie onwettig nie.✓3

OF

Grysgoedere/parallelle invoere is goedere wat in 'n land ingevoer word✓4 deur nie-amptelike/ongemagtigde verspreidingskanale✓5 en hulle is nie onwettige goedere nie✓6 en nodige belasting word betaal. (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bl.158; Suksesvol, bl.176)

2.6 **Verduidelik wat dit beteken as 'n produk 'n waarborg het**.

'n Produk kan na die verkoper terug geneem word✓1 vir herstelwerk/ vervanging/ geld terug te ontvang✓2 binne 'n gegewe tydperk/spesifieke periode✓3 indien ‘n produk nie in werkende toestand bly nie/ nie aan sekere standarde voldoen nie.✓4 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.158; Suksesvol, bl.175)

2.7 **Verduidelik die term *inflasie*.**

- Dit is die styging in pryse van goedere en dienste✓1 wat oor 'n spesifieke tydperk gemeet word.✓2

OF

- Inflasie is die gemiddelde styging in pryse van goedere✓3 en dienste in 'n jaar.✓4 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.167; Suksesvol, bl.184)

2.8 **Vergelyk 'n stokvel met 'n multivlak/stapelvlakbemarkingskema onder die volgende opskrifte:**

Opskrifte	**Stokvel**	**Multivlak/stapelvlak bemarking**
Stapelvlak	Dit het nie stapelvlakke nie/ alle lede is gelyk.✓[1]	Bestaande lede is op die hoogste vlak/lede met die meeste verkope is op die hoogste vlak/nuwe lede is op die laagste vlak.✓[2]
Verkoop van produkte	No/ daar is geen verkope van produkte nie.✓[3]	Ja/ produkte word verkoop.✓[4]
Betaling aan lede	Alle lede ontvang dieselfde bedrag✓[5] op dieselfde tyd.✓[6]	Lede word volgens hulle verkope betaal.✓[7]

(6)

Verstaan, matig (Verken, bl.161-162; Suksesvol, bl.177-179)

2.9 **Noem DRIE maniere waarin verbruikers kan help om waterbesoedeling te verminder.**

- Gebruik bioafbreekbare wasmiddels.✓[1]
- Moenie onnodige items/stowwe in die opwasbak/toilet/dreineringstelsel afgooi nie.✓[2]
- Gebruik omgewingsvriendelike/veilige skoonmaakmiddels/waspoeier.✓[3]
- Moenie plaagdoders/bemestingstowwe/chemiese stowwe oormatig gebruik nie.✓[4]
- Moenie rommel om riviere en damme strooi nie/tel enige rommel✓[5] wat om riviere/damme/strande lê op.
- Moenie riool✓[6] in riviere/damme stort nie. (Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, bl.178-179; Suksesvol, bl.198)

2.10 **Bespreek die negatiewe impak op die plaaslike gemeenskap, van 'n munisipaliteite wat hierdie verantwoordelikheid verwaarloos.**

- Indien paaie nie gebou/in stand gehou word nie affekteer dit die toeganklikheid/toerisme✓[1] na die gemeenskap.
- Paaie wat nie in stand gehou word nie lei tot agteruitgang/slaggate✓[2] wat sal lei tot beskadiging van motoriste se motorbande.✓[3] Motoriste sal meer geld aan die herstel/ aankope van bande moet bestee.✓[4]
- Ongelukke mag weens gebarste motorbande plaasvind✓[5]
- Indien stormwater dreinering nie gedoen word nie/ in stand gehou word nie, mag dit tot oorstromings lei✓[6] wat 'n veiligheidsrisiko word vir pad gebruikers✓[7] en huise wat langs hierdie paaie gebou is.✓[8]
- Verstopte stormwater dreinering kan ‘n gesondheids gevaar/ broeiplek vir knaagdiere word.✓[9]
- Indien munisipaliteite hulle verantwoordelikhede verwaarloos/ vernalaat mag dit tot gemeenskappe se protesaksies lei.✓[10]
- Indien mangat (‘manhole”) nie bedek gehou word
- nie kan dit voertuig ongelukke veroorsaak/ mense kan daarin val.✓[11]
- Indien munisipaliteite hulle verantwoordelikhede verwaarloos/ vernalaat mag dit veroorsaak dat die waarde van die eiendomme verlaag.✓[12]

Toepassing, matig (Verken, bl.184; Suksesvol, bl.202, 204-205) (Enige 5) (5)

2.11 **Analiseer die reaksie van die winkelbestuurder met spesifieke verwysing na die afkoeltydperk en 'n onbillike sakepraktyk.**

- Ben was deur direkte bemarking genader ✓[1] buite die besigheidsperseel✓[2] en het nie die transaksie begin/aan die gang gesit nie.✓[3]
- Hy het na 'n dag die kragopwekker na die winkel terug geneem✓[4] en die kontrak gekanselleer.✓[5]
- Die wettige afkoelperiode laat Ben vyf werksdae toe om die transaksie te kanselleer✓[6] en geld terug te ontvang.✓[7]
- Die verkoopsman het 'n valse belofte/misleidende inligting/ misverteenwoordiging van die kragopwekker gegee/gesê dat dit alle elektriese toestelle sal laat werk.✓[8] Dit het nie die warmwatergeiser en stoof laat werk nie.✓[9]
- Die winkeleienaar moes Ben se deposito/of 'n gedeelte daarvan✓[10] binne sewe besigheidsdae/ vyftien dae✓[11] nadat die kontrak gekanselleer was, terug betaal het omdat Ben die kragopwekker slegs vir een dag gebruik het.

(Enige 8) (8)

Analisering, moeilik (Verken, bl.157, Suksesvol, bl.173-174)

[40]

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING

3.1 **Gee DRIE voorbeelde van algemene voedselallergene wat in dierlike produkte gevind word.**

- Koeimelk✓[1]
- Vis✓[2]
- Skulpvis✓[3]
- (Hoender) eiers✓[4] (Enige 3) (3)

Verstaan, maklik (Verken, bl.79; Suksesvol, bl.92)

3.2 **Noem DRIE riglyne vir die bestuur van voedselallergieë.**

- Verseker 'n gebalanseerde dieet met genoegsame inname van alle voedingstowwe/ neem aanvullings indien nodig.✓[1]
- Vermy die voedsel wat die allergie veroorsaak.✓[2]
- Bestudeer voedseletikette sorgvuldig om voedsel wat 'n allergeen bevat te vermy.✓[3]
- Vervang voedsel wat allergieë veroorsaak met soortgelyke voedsel.✓[4]
- 'n Persoon met allergieë behoort veilige voedsel saam te neem wanneer hulle reis.✓[5]
- Kelnerpersoneel by restaurante behoort van die voedselallergieë ingelig te word/ vra oor bestanddele wat in geregte in 'n restaurant gebruik word.✓[6]
- 'n Persoon met allergieë behoort altyd die voorgeskrewe medikasie te dra in geval van 'n allergiese reaksie.✓[7] (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bl.79; Suksesvol, bl.92)

3.3 **Noem VIER kenmerke van 'n persoon wat aan anorexia ly.**

- Uitermatig ondergewig.✓[1]
- 'n Beperkte inname van voedsel/ obsessief/ behep met kilojoule inname/ eet baie min.✓[2]
- 'n Irrasionele/ intensiewe vrees van gewigstoename/ weeg hom/ haarself obsessief.✓[3]
- 'n Verwronge liggaamsbeeld/ sielkundige versteuring waarin die persoon hulself as oorgewig sien.✓[4]
- Swakheid.✓[5]
- Droë bros hare.✓[6]
- Bros vel✓[7]
- Koue hande en voete.✓[8]
- Amenorree/ oorslaan van drie opeenvolgende maandstondes.✓[9]
- Geheimsinnig oor voedsel.✓[10]
- Oormatige oefening/ oorbenutting van dieetpille/ urienedreiweres/ lakseermiddels/ enemas om liggaamsgewig te verminder.✓[11] (Enige 4) (4)

Onthou, maklik (Verken, bl.82; Suksesvol, bl.94)

3.4 **Noem TWEE voordele van die byvoeg van antioksidante by voedsel.**

- Preserveer die gehalte van voedsel/ verleng die raklewe✓1 van voedsel.
- Voorkom galsterigheid✓2en onaangename smaak en reuk✓3 in margarien/ kookolie /koekies/ aartappelskyfies/ sopmengsels.
- Preserveer die kleur van vars gesnyde vrugte en groente/ vertraag ensimatiese verbruining/ voorkom verkleuring in vrugte en groente/ vrugtesap/ gaskoeldrank/ ingemaakte groente/ bevrore vrugte.✓4

(Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, bl.94; Suksesvol, bl.114)

3.5 **Verduidelik hoe gastro-enteritis oorgedra kan word.**

- Wanneer 'n besmette persoon voedsel voorberei of hanteer sonder geskikte higiëne✓1/ nie hande was nadat die toilet gebruik is nie.✓2
- Eet van voedsel wat besmet/ nie gewas is nie.✓3
- Drinkwater wat besmet is.✓4
- In kontak kom met 'n besmette persoon.✓5
- Gebruik van vuil gereedskap wat besmet is.✓6 (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bl.91, Suksesvol, bl.108)

3.6 **Verduidelik waarom amandelmelk geskik is vir mense wat laktose-intolerant is.**

- Dit bevat nie laktose✓1 wat die suiker in koeimelk is nie.✓2
- Laktose kan nie verteer word nie✓3 indien die ensiem laktase✓4wat benodig word vir die vertering van laktose, nie voldoende is nie.✓5

(Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, bl.79; Suksesvol, bl.93)

3.7 **Verduidelik waarom dokters, sielkundiges en dieetkundiges met die bestuur van bulimie geraadpleeg moet word.**

- Bulimie is 'n eetversteuring wat mees waarskynlik sielkundig is✓1 word geassosieer met 'n gebrek aan beheer/ depressie/ stres/ gevoelens wat verband hou met liggaamsvorm/ gewig.✓2
- Antidepressante/ medikasie/ hospitalisering✓3 mag benodig word om die sielkundige komplikasies van bulimie te behandel.
- 'n Dieetkundige sal die fisiese gesondheid behandel✓4 en normale eetpatrone voorstel/ eetvergrypings en ledigingsiklusse stop/om liggaamsgewig te stabiliseer.✓5
- Voedingsvoorligting/ opvoeding✓6 en gedragsbestuur✓7 help die pasiënt/ bulimiese persoon met meer gesonde alternatiewe van gewigsbestuur.✓8

(Enige 4) (4)

Toepassing, matig (Verken, bl.82; Suksesvol, bl.96)

3.8 **Bespreek die redes waarom organiese voedsel nie kan help om voedselsekerheid te handhaaf nie.**

- Dit is duur✓[1] om organiese voedsel te produseer en nie baie mense kan dit bekostig nie.✓[2]
- Meer grond word benodig om genoeg organiese voedsel te kweek✓[3] wat dalk nie moontlik vir die meeste mense is nie omdat grond skaars is✓[4] en dit dra nie tot voedselsekerheid by nie.
- Die oes-opbrengste is laag✓[5] dus sal daar minder voedsel beskikbaar wees.✓[6]
- Hulle het 'n kort raklewe/hou nie lank nie✓[7] omdat hulle nie enige preserveermiddels bevat nie.✓[8] Produkte kan bederf/ gemors word voordat dit geëet word.✓[9]
- Kopersulfaat word in organiese boerdery toegelaat, maar dit is toksies✓[10] en kan skadelik vir vis wees, wat die hoeveelheid beskikbare voedsel verminder.✓[11] (Enige 6) (6)

Toepassing, moeilik (Verken, bl.104; Suksesvol, bl.126)

3.9 **Analiseer hoe die oorstromings in 2022 en 2023 hierdie huishoudings se voedsel selfonderhoudend of genoegsaamheid geaffekteer het.**

- Oorstromings mag hul gewasse weggespoel/ beskadig het,✓[1] wat minder/ geen vars produkte✓[2] om hulself te onderhou tot gevolg het.
- Pluimvee mag tydens die oorstromings dood gegaan het✓[3]wat hierdie huishoudings se vermoë om hul eie eiers te produseer✓[4] of hul eie pluimvee/ vleis te voorsien verminder het.✓[5]
- Grond om groente/ vrugte te kweek mag beskadig wees/ bo-grond het weggespoel✓[6] om nuwe vars produkte te kweek, dus moet bemesting/ dieremis/ kompos aangekoop word om die grond te verryk.✓[7]
- Aankope van bemesting/ dieremis/ kompos/ nuwe sade/ jong plante/ hoenders het geldbesteding tot gevolg✓[8] wat gebruik kon word om voedsel wat hulle nie self kan produseer nie, te koop.✓[9]
- Sonder vars produkte/ pluimvee/eiers om te verkoop, verloor hulle inkomste.✓[10]
- Al die bogenoemde mag die huishoudings se vermoë tot self-genoegsaamheid/ selfversorging verminder.✓[11] (Enige 6) (6)

Analisering, matig (Verken, bl.106-107; Suksesvol, bl.129-130)

3.10 **Regverdig die stelling hierbo.**

- Indien mense nie elektrisiteit het om te kook nie, mag hulle wegneemetes/ kitskos✓[1] koop wat ryk in vet✓[2] en hoog in suikers is/ gaskoeldrank is hoog in suiker.✓[3] wat bydra tot vetsug.
- Mense mag voedsel wat gereed is om gaar te maak/ voedsel wat vinnig gaargemaak word, wat ryk aan vette✓[4] en energiedig✓[5] is gebruik, wat ongesond✓[6] is. Dit dra by tot ongesonde gewigstoename.✓[7]
- Mense koop voedsel wat lank hou/ nie-bederfbaar is✓[8] voedsel wat nie enige gaarmaak en verkoeling vereis nie en hierdie voedsel mag ongesond wees.✓[9]
- Mense mag verveeld wees✓[10] gedurende beurtkrag en peusel aan/ ooreet aan ongesonde versnaperinge/ peuselhappies.✓[11] (Enige 6) (6)

Toepassing, moeilik (Verken, bl.83; Suksesvol, bl.97)

LET WEL: 'n Punt kan slegs een keer vir ongesond toegeken word.
'n Punt kan slegs een keer vir ryk in vet toegeken word.

[40]

VRAAG 4: KLEDING

4.1 **Definieer die volgende terme:**

4.1.1 ***Mode***

Style/ tipe klere✓1 wat deur die meerderheid/ meeste/ baie mense gedra/ aanvaar✓2 word in 'n spesifieke tydperk en plek.✓3

OF

Mode is die styl✓4 klere wat die meerderheid mense✓5 in 'n land/ ouderdomsgroep/ area nou dra.✓6 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.48; Suksesvol, bl.49)

4.1.2 ***Kleredragkode***

Dit is 'n stel reëls/ dokument✓1 oor die tipe klere✓2 wat die maatskappy van sy werkers, verwag om werk toe/ geleenthede verbonde aan werk te dra.✓3 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.54; Suksesvol, bl.57)

4.2 **Verduidelik die betekenis van *organiese tekstiele*.**

Natuurlike vesels✓1 wat sonder enige plaagdoders/ onkruiddoders/ ander toksiese stowwe gekweek is/ nie die natuurlike omgewing beskadig nie.✓2

OF

Vesels word organies gekweek✓3 sonder die gebruik van onkruiddoders/ plaagdoders.✓4 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.61; Suksesvol, bl.67)

4.3 **Beskryf waarom 'n vlootblou pak klere 'n goeie keuse vir 'n klerekas, vir die werkswêreld is.**

- Vlootblou is 'n basiese kleur.✓1
- Dit is maklik om te meng en pas met baie hemde/ bloese en dasse/ serpe.✓2
- Kan met swart of bruin skoene en belde gedra word. ✓3
- Kan in alle seisoene gedra word.✓4
- Kan formeel en informeel gedra word.✓5
- Dit is professioneel/ formeel/ deftig/ respekvol.✓6
- Kan vir baie jare gedra word/ tydloos/ klassiek.✓7
- Dit pas by die meeste liggaamstipe.✓8
- Dit is veelsydig omdat dit vir verskillende werke geskik is.✓9 (Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, bl.56-58; Suksesvol, bl.59)

LET WEL: Die woord veelsydig kan slegs eenkeer ‘n punt toegeken word.

4.4 **Bespreek die positiewe impak wat Rewoven op die natuurlike en ekonomiese omgewing van die land sal hê, indien dit oral in Suid Afrika geïmplementeer word.**

- Minder water✓1 en elektrisiteit✓2 sal gebruik word omdat minder nuwe tekstiele geproduseer hoef te word.✓3
- Minder tekstiele afval sal in stortingsterreine opeindig✓4 omdat ou tekstiele herwin sal word, wat ook die impak op die natuurlike omgewing sal verminder/ besoedeling verminder. ✓5
- Dit sal die ekonomie van die land verhoog✓6 omdat meer mense in die versameling/ vervoerherwinning van die ou tekstiele✓7 in diens geneem sal word.✓8 (Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, bl.61-63; Suksesvol, bl.68)

4.5 4.5.1 **Noem TWEE onwettige klerepraktyke wat oorspronklike produkte kopieer.**

- Handelsmerkrowery/ nabootsing/ replika✓1
- Nagemaakte/ vervalsde goedere✓2 (2)

Verstaan, maklik (Verken, bl.64; Suksesvol, bl.72)

4.5.2 **Bespreek die impak wat die aankoop van replika items op plaaslike opkommende klereontwerpers kan hê.**

- Opkomende ontwerpers mag sukkel om hul produkte te verkoop/ in die mark mee te ding/ kompeteer✓1 omdat verbruikers mag verkies om replikas teen 'n laer prys te koop.✓2
- Nuwe ontwerpers mag nie floreer nie,✓3 kan dus nie uitbrei✓4 en nuwe werk skep nie.✓5 Dit beteken dat die besigheid nie volhoubaar mag wees nie.✓6
- Nuwe ontwerpers is nie in staat om in die mark mee te ding nie, omdat dit oorvloed is met geroofde handelsmerke.✓7 (Enige 4) (4)

Analisering, moeilik (Verken, bl.64; Suksesvol, bl.72)

[20]

VRAAG 5: BEHUISING EN INTERIEUR

5.1 **Definieer die term *voltitel-eienaarskap.***

Die eienaar wat die huis koop word die wettige eienaar✓1 van die hele eiendom,✓2 wat beteken die grond en al die strukture daarop.✓3 (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bl.121; Suksesvol, bl.139)

5.2 **Verduidelik wat 'n *koopaanbod* is.**

- Dit is 'n geskrewe (ongetekende) ooreenkoms✓1 tussen die verkoper en die koper.✓2
- 'n Koopaanbod is die dokument waarin die koper 'n offer aan die verkoper maak,✓3 dit sluit bedrag wat die koper aanbied om vir die eiendom te betaal✓4 en die terme en voorwaardes vir die aankoop/verkoop van die eiendom in.✓5 (Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, bl.125; Suksesvol, bl.142)

5.3 **Gee redes waarom dit goedkoper is om huishoudelike toestelle met kontant eerder as met 'n afbetalingskooptransaksie aan te koop.**

- Wanneer kontant gebruik word, word geen rente betaal nie.✓1
- Dit is moontlik om 'n kontantafslag te kry.✓2
- Daar is geen paaiemente om elke maand te betaal nie.✓3
- Daar is ekstra kostes/ administratiewekoste/ korttermyn versekering wat gevra word✓4 wanneer 'n afbetalingskooptransaksie gebruik word.

(Enige 3) (3)

Verstaan, matig (Verken, bl.148; Suksesvol, bl.162)

5.4 **Noem die kostes waarvoor 'n voornemende huiseienaar, voor en gedurende die bou van 'n nuwe huis, verantwoordelik sal wees.**

- Aankoop/ betaling vir die grond/ erf.✓1
- Daar mag addisionele koste wees✓2 soos terreinvoorbereiding/ water aansluiting.
- Die huisplan moet deur 'n sketstekenaar/ argitek opgetrek word, wat betaal moet word.✓3
- Die munisipaliteit vra 'n fooi om die huisplan goed te keer.✓4
- 'n Boukontrakteur moet betaal word/ arbeidskoste.✓5
- Daar moet vir boumateriaal betaal word.✓6
- Laat aflewering/ tekorte aan materiaal sal koste verhoog.✓7
- Professionele inspekteurs/ elektriese inspekteur/ strukturele ingenieur moet betaal word om inskiklikheid te verseker.✓8
- Indien konstruksie foutief is, mag meer materiaal/ arbeid benodig word.✓9
- Indien daar vertragings in tyd gedurende die bouproses is, sal hulle aan meer koste blootgestel word.✓10
- Die eienaar moet vir akkommodasie betaal voor die bouproses voltooid is.✓11 (Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, bl.119; Suksesvol, bl.138-139)

5.5.1 **Bereken die totale afbetalingskooptransaksie-prys van die draagbare gasstoof. Toon alle berekeninge.**

R69,00 x 6 = R414,00✓[1]
R414,00 + R59,00✓[2] = R473,00✓[3] (3)

Toepassing, matig: Eksamenriglyne.

5.5.2 **Analiseer hoe hierdie draagbare een-plaat-gasstoof:**

(a) Menslike energie bespaar.

- Die wegdoenbare gasblik is klein/ lig en maklik om te verwyder/ pas/ installeer.✓[1]
- Die verwyderbare boonste plaatraam maak dit maklik om skoon te maak.✓[2]
- Die outomatiese aansteekknop maak dit maklik/ veilig om aan te steek/ gebruik.✓[3]
- Die ligte en kompakte tas is maklik om te hanteer/ op te berg/ vervoer.✓[4] (Enige 3) (3)

(b) 'n Nuttige aankoop vir 'n huishouding sal wees.

- Kan gebruik word wanneer daar kampeer/ gereis/ gestap word.✓[1]
- Kan tydens beurtkrag gebruik word✓[2] omdat dit nie elektrisiteit vereis nie.
- Kan maklik opgeberg word wanneer dit nie gebruik word nie, omdat dit kompak/ klein is.✓[3]
- Min toonbankspasie word tydens gebruik opgeneem.✓[4]
- Dit is maklik om te gebruik/ bereikbaar bo 'n toonbank omdat dit laag is.✓[5]
- Dit werk met 'n klein wegdoenbare blik wat algemeen
- beskikbaar is.✓[6]
- Dit verskaf onmmiddellike hitte.✓[7] (Enige 3) (3)

Analisering, matig (Verken, bl.175-176; Suksesvol, bl.159)

[20]

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP

6.1 **Maak 'n lys van die inligting wat op 'n produk se etiket behoort te verskyn.**

- Naam van produk✓[1]
- Handelsnaam/Handelsmerk✓[2]
- Waarskuwings/ allergene✓[3]
- Datums: verkoop teen/gebruik teen/beste voor✓[4]
- Naam en adres van vervaardiger/waar dit gemaak is✓[5]
- Prys/pryskode✓[6]
- Produk inhoud/nutriëntinligting✓[7]
- Bestanddele/tekstielvesels✓[8]
- Grootte/ massa/ gewig/ volume/ hoeveelheid✓[9]
- Versorgings/ gaarmaak/ opbergingsinstruksies✓[10]
- Lotnommer✓[11] (Enige 4) (4)

Onthou, maklik (Verken, bl.24; Suksesvol, bl.24 en 29)

6.2 **Noem watter TWEE van die 5 P's-bemarkingstrategieë deur die bekostigbaarheid en toeganklikheid van 'n produk aangedui word.**

- Prys✓[1]
- Plek✓[2] (2)

Onthou, matig (Verken, bl.32-33; Suksesvol, bl.30-31)
LET WEL: Idien meer as twee antwoorde gegee word, merk slegs die eerste twee.

6.3 **Verduidelik waarom dit vir 'n besigheid voordelig is om plaaslik beskikbare grondstowwe te gebruik.**

- Geproduseerde voedsel sal vars wees.✓[1]
- Hulle is maklik bekombaar,✓[2] kan onmiddellik afgelewer of opgeneem word/ hulle hoef nie ingevoer of van een area na die volgende vervoer te word nie.✓[3]
- Produksie stop nie✓[4] omdat daar geen tekorte is nie. Die wagtydperk is kort indien die besigheid 'n tekort het.✓[5]
- Hulle is bekostigbaar✓[6] omdat hulle nie hoë vervoerkoste/ invoerbelasting het wat bygevoeg word nie.✓[7]
- Dit vestig 'n goeie verstandhouding met die verskaffers,✓[8] wat die besigheid mag toelaat om op krediet te koop/grondstowwe voor betaling afgelewer te kry/ 'n kredietlyn met die verskaffer te open.✓[9] (Enige 3) (3)

Toepassing, matig (Verken, bl. 13; Suksesvol, bl.19-20)

Kopiereg voorbehou

6.4 **Bespreek DRIE finansiële voordele vir 'n besigheid om opgeleide personeellede te hê.**

- Dit verhoog werknemers se produktiwiteit✓1 en meer produkte sal verkoop word/ die besigheid se inkomste sal verhoog.✓2
- Dit help om goeie gehalte produkte te produseer/ verbeter die gehalte van werk✓3 en kliënte sal aanhou om goeie gehalte produkte te koop wat wins mag verhoog.✓4
- Dit lei tot vermindering van vermorsing in die besigheid,✓5 minder geld sal op die vervanging van beskadigde produkte of grondstowwe bestee word.✓6
- Dit verminder onderhouds-/ herstelkoste✓7 vir die besigheid omdat gereedskap korrek gebruik sal word.✓8 (Enige 3 x 2) (6)

Toepassing, matig (Verken, bl.25; Suksesvol, bl.26)

6.5 **Gee VIER gevolge van swak voorraadbeheer in 'n besigheid.**

- Meer opbergspasie mag vereis word.✓1
- Te veel voorraad.✓2
- Voorraad mag bederf indien dit nie teen die gebruik-teen datum gebruik word nie.✓3
- Grondstowwe kan beskadig of gesteel word.✓4
- Die gehalte van die eindproduk sal geaffekteer word indien grondstowwe verval het.✓5
- Kapitaal word in voorraad vasgevang.✓6
- Daar mag tekorte in voorraad wees✓7 en produksie sal stop.✓8
- Wins sal verminder✓9 indien voorraad verlore gaan/ beskadig/ gesteel word. (Enige 4) (4)

Verstaan, maklik (Verken, bl. 19; Suksesvol, bl. 23)

6.6 6.6.1 **Identifiseer Eerste Kafee se teikenmark.**

- Ouers wat leerders by die skool aflaai.✓1
- Universiteit studente.✓2
- Skoliere.✓3
- Plaaslike gemeenskapslede.✓4
- Toeriste.✓5
- Onderwysers/ skool personeel/ dosente/ universiteit personeel. ✓6 (Enige 2) (2)

Verstaan, matig (Verken, bl.34; Suksesvol, bl.11)

Kopiereg voorbehou

6.6.2 **Verduidelik die voordele van die gebruik van 'n houer van Big Box Container as 'n koffiewinkel**.

- Dit kan na 'n ander area verskuif word.✓1
- Dit kan in 'n ander tipe besigheid omskep word.✓2
- Die houer kan herverkoop word.✓3
- Hulle besit die houer, dus is daar nie maandelikse huur betaalbaar nie.✓4
- Dit is goedkoper✓5 om in stand te hou as 'n gewone winkel.
- Dit is toegerus met sonpanele dus word geen elektrisiteit vereis nie/ word bedryf tydens beurtkrag.✓6
- Dit is toegerus 'n gasstoof wat nie elektrisiteit vereis om gebruik te word nie.✓7
- Rommel en afval behoort minimaal te wees✓8 omdat herwinningsblikke beskikbaar is. (Enige 4) (4)

Toepassing, matig (Verken, bl.12; Suksesvol, bl.19)

6.6.3 **Maak 'n lys van maniere waarop die besigheid verbruikers kan aantrek.**

- Hulle is omgewingsvriendelik /gebruik verpakking wat herbruikbaar/ bioafbreekbaar is.✓1
- Hulle bied 'n verskeidenheid✓2 drankies/ versnaperings/ ligte maaltye/ koffiebone aan.
- Hulle het 'n gewilde reuse muffin.✓3
- Aansit en wegneem opsies.✓4
- Hulle kan tydens beurtkrag oop bly✓5 aangesien hulle sonpanele en 'n gasstoof het.
- Hulle het 'n lojaliteitprogram vir gereelde kliënte.✓6
- Dit is maklik toeganklik✓7 omdat dit in 'n parkeerarea geleë is.

(Enige 4) (4)

Toepassing, matig (Verken, bl.13; Suksesvol, bl.11 & 20)

6.6.4 **Bereken die verkoopprys van EEN reuse muffin. Toon ALLE berekeninge.**

300 x 60 %/ 60 ÷ 100 = R180.00

R 300 + R180 = R480.00✓1 **OF** R300 x 160 ÷ 100 = R 480✓2

R480 ÷ 24✓3 = R20.00✓4

OF

R300 ÷ 24✓5 = R12.50✓6
R12.50 × 60% = R7.50✓7
R12.50 + R7.50 = R20.00✓8

OF

R300 + 60 %✓9 = R480.00✓10
R480.00 ÷ 24✓11 = R20.00✓12

Koste van EEN reuse muffin is R20.00. (Enige 3) (3)

Toepassing, matig (Verken, bl.40; Suksesvol, bl.40)

LET WELL: Die verkoopprys (R20.00) moet aangedui word om volle punte toe te ken.

Kopiereg voorbehou

6.6.5 **Analiseer maniere waarop die besigheid volhoubare produksie en verbruikbeginsels toepas.**

- Hulle het 'n skeepshouer gekoop wat voorheen gebruik was,✓[1] wat die behoefte om 'n nuwe skeepshouer te koop uitskakel.
- Die skeepshouer het alreeds 'n gasstoof✓[2] en sonpanele✓[3] wat die behoefte aan elektrisiteit verminder en die koolstof
- voetspoor verminder.✓[4]
- Produkte word op die perseel gebak✓[5] dus word vervoer verminder/geen brandstof✓[6] word gebruik om produkte na die verkoopspunt te vervoer nie. Lugbesoedeling word verminder/ minder koolstofvrystellings✓[7] wat die omgewing kan beskadig.
- Hulle gebruik herwinbare/bioafbreekbare verpakkings-materiaal✓[8] wat minder besoedeling tot gevolg het.✓[9]
- Hulle vermy rommel/ doen korrek weg met afval✓[10] omdat hulle herwinningsblikke het.✓[11] (Enige 8) (8)

Analisering, matig (Verken, bl.26; Suksesvol, bl.26)

[40]

TOTAAL AFDELING B: 160
GROOTTOTAAL: 200